

Proces pristupanja Evropskoj uniji, dostizanje standarda EU, ispunjavanje merila, pregovaračka poglavlja - pojmovi su koji su nas zasipali prošle nedelje sa naslovnih strana i društvenih mreža. Evropska komisija je objavila dugo očekivani Izveštaj o napretku Srbije u procesu evropskih integracija, u kome daje svoje ocene o tome kako smo se pokazali na ovom putu od prethodnog izveštaja, koji je objavljen u novembru 2016. godine. U moru fraza i floskula visoke diplomatije sakrila se suština - šta sve to za nas znači? Zašto EU od nas traži nekakav napredak, kako ga meri i dokle smo zapravo stigli?

Srbija se nalazi u procesu evrointegracija od 2001. godine, a 2008. godine je potpisan Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica, sa jedne i Srbije sa druge strane. Do konačnog cilja - članstva u EU - deli nas usvajanje pravnih tekovina EU raspoređenih u 35 poglavlja (od kojih smo do sada otvorili 12, dok smo privremeno zatvorili 2). Među pregovaračkim poglavljima, Poglavlje 27 je - kažu - najskuplje, najkomplicovanije, najobimnije, najzahtevnije. Kažu - 10 milijardi evra. Ili 15. I kad je već tako - kažu - ne možemo da se bavimo sada njime ozbiljno, bolje da rešavamo neka lakša, važnija i hitnija pitanja. A to Poglavlje 27 ćemo razmotriti kasnije, kad stignemo na cilj.

A šta je zapravo to poglavlje 27?

Sedite na obali reke - pecate, pored pastrmke upecali ste plastičnu flašu i otpad iz obližnje klanice (jer je inspeksijski nadzor u Srbiji nedovoljan, a primena kaznene politike slaba). To je poglavlje 27. Kupate se na lokalnoj rečnoj adi, gde ste se kupali celog svog života. Par dana kasnije primećujete otok na levoj nozi; lekar kaže - infekcija, bili ste izloženi bakterijama fekalnog porekla (jer se u Srbiji otpadna kanalizaciona voda najčešće ispušta direktno u reke, bez prečišćavanja). Nemojte se više kupati na rečnoj adi, gde ste se kupali celog života. Reka je previše zagađena. To je poglavlje 27.

Decembar je, a vi živite u Valjevu, Užicu, Pančevu ili Lazarevcu. Vaše dete ima astmu i po ko zna koji put ove zime ste u lekarskoj čekaonici. Izveštaji kažu - zagađen vazduh, prelazi gornje granične vrednosti, utiče na vaše dete i vas. To je poglavlje 27. Pored vaše kuće gradi se novi put, a šuma koja je nekada stajala na tom mestu je posečena. Ne znate da li će i kako uticati na vaše zdravlje, na kvalitet vode i vazduha. Vas niko ništa nije pitao, a obaveštenje o ovoj izgradnji mogli ste da vidite samo da ste otišli do opštinske oglasne table. Gde, inače, nikad nemate potrebe da idete. To je poglavlje 27.

Dokle smo stigli, kakvu smo ocenu dobili od EU kad su u pitanju uslovi životnog okruženja? Sudeći po Izveštaju - nismo mnogo napredovali od 2016. godine. Nekako smo se zaglavili na oceni da smo dostigli "izvestan nivo pripremljenosti" u ovoj oblasti. Šta to zapravo znači? Znači da nismo spremni da u potpunosti u svoj pravni sistem prenesemo pravne tekovine EU

u oblasti zaštite životne sredine, kao ni da taj sistem u potpunosti primenjujemo.

Najpre, nismo obezbedili stabilan sistem finansiranja zaštite životne sredine. Zeleni fond koji je trebalo da počne sa radom još početkom 2017. godine i danas, u aprilu 2018. godine, ne funkcioniše. To znači da svi oni poslovi na uređenju deponija, prečišćavanju otpadnih voda, zaštiti vrsta i staništa, unapređenju kvaliteta vazduha koji su pred nama - a za koje su potrebne finansije - stoje. Ili se obavljaju vrlo sporo i ograničenim obimom. Ovo je jedna od osnovnih preporuka Evropske komisije iz prošlog izveštaja, koja se ponavlja i ove godine. Nismo napredovali.

Poglavlje 27 uređuje i način na koji se donose odluke u vezi zaštite životne sredine i obezbeđuje učešće svim zainteresovanim stranama u ovom procesu. Javne rasprave se i dalje sprovode sporadično, a njihov kvalitet zavisi od kompetentnosti i namera organa uprave koji raspravu sprovodi, naročito na lokalnom nivou. Zakoni koji regulišu krivična dela i odgovornost za štetu u životnoj sredini još uvek nisu doneti. Nismo mnogo napredovali. Do Evropske komisije stigli su izveštaji o kvalitetu vazduha koji pokazuju alarmantni stepen zagađenja u pojedinim gradovima Srbije. Alarmantni. Neuobičajeno jaka reč za uobičajeno blag diplomatski rečnik. Dalje, sistem za praćenje kvaliteta vazduha je nepouzdan. Alarmantno. Nismo mnogo napredovali.

Upravljanje otpadom je od strane Komisije ocenjeno gotovo istim rečima. Još uvek u ranim fazama implementacije. Od 2016. godine do danas. Što znači - još uvek imamo deponovanje kao dominantan metod upravljanja otpadom, još uvek imamo veliki broj smetlišta i nizak procenat otpada koji recikliramo. Nismo mnogo napredovali.

U oblasti upravljanja vodama, osim donošenja Strategije upravljanja vodama, takođe - pogađate - nismo mnogo napredovali. U zaštiti prirode smo ostali u mestu. Industrijsko zagađenje i upravljanje rizicima takođe nam nije išlo mnogo bolje od prethodnih oblasti. Izveštaj kaže - usklađivanje propisa je u ranoj fazi. O primeni propisa da i ne govorimo. Nismo mnogo napredovali.

I na kraju, kod klimatskih promena se čini da smo napravili vidljiv napredak. Ratifikovali smo Pariski sporazum, završili nacrt zakona o klimatskim promenama koji treba da reguliše način praćenja i izveštavanja nivoa emisija gasova sa efektom staklene bašte. Strategija borbe protiv klimatskih promena s akcionim planom je u finalnim fazama izrade. Predali smo Drugu nacionalnu komunikaciju Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o promeni klime. Konačno napredak, zar ne? Dok ne pročitamo nastavak koji kaže da tačnost podataka koje smo predstavili mora biti unapređena. Čitajući između redova - nismo baš rekli istinu. I nismo mnogo napredovali.

Poglavlje 27 nije ništa drugo do vazduh koji dišemo, voda koju pijemo, hrana koju jedemo, i

kvalitet života koji živimo u zdravlju. Ili u bolesti. I to što će toliko da nas košta je zato što smo se, kao država, prema životnoj sredini decenijama odnosili kao prema robi široke potrošnje koja nema ekonomsku vrednost. Sada je došlo vreme da štetu koju smo sami napravili - popravimo.

I treba da postavimo pravo pitanje - a koliko košta ako ništa ne uložimo u zaštitu životne sredine? Koliko koštaju zdravstvene posledice zagađenja vazduha? Koliko koštaju štete koje izazivaju klimatske promene? Koliko su koštale poplave? Mnogo? I da li naše zdravlje i naša budućnost koštaju manje ili više od tih 10 milijardi? Standardi Evropske unije zahtevaju zdravu životnu sredinu za svoje građane. Isto to bi trebalo za sebe da zahtevamo i mi - građani Srbije - bilo da smo deo EU ili ne. I ne smemo da prihvatamo stanje u kome nismo mnogo napredovali.

Autorka je koordinatorica projekata za programsku oblast Energija, klima i životna sredina u okviru Beogradske otvorene škole

Beogradska otvorena škola je članica Koalicije 27, koju čini mreža od 11 organizacija civilnog društva koje udruženo prate napredak Srbije u svim oblastima Poglavlja 27. Kako bi svim zainteresovanim stranama (građanima, EU institucijama, državnim organima, privredi) obezbedila ažuran pregled stanja u oblasti zaštite životne sredine i klimatskih promena, Koalicija 27 objavljuje godišnje izveštaje iz senke koji prate izveštaje Evropske komisije. Sledeći, peti po redu, izveštaj Koalicije 27 pod nazivom „Izveštaj o (Ne)napretku“ biće objavljen 14. maja i daće detaljnu analizu stanja usaglašavanja i primene propisa iz Poglavlja 27.